

VAN BRAAMSLUIPERS EN HEIBESPIEDERS

Meer nog dan Krooneend, Goudvink, Spotvogel of zelfs Zwarte specht heeft het bescheiden Braamsluipertje - simpel van zang en onopvallend van uiterlijk - zijn stempel gedrukt op de eerste helft van het toch al zo rijk geschakeerde vogeljaar 1973, een jaar, dat nu al weer ver achter ons ligt.

Deze in Nederland schaarse broedvogel dook namelijk vooral in de maanden mei en juni op zeer uiteenlopende plaatsen op: verscheen aan het eind van het Bergsepad en bij de Dammerkade te Ankeveen, klepperde opgewekt op de Bussumer- en Westerheide tussen Bussum en Hilversum, evenals aan de Laarderweg te Eemnes op de begraafplaats; zong in de populieren aan de zuidpunt van het Zuidereind te 's Graveland, kwam dicht bij huis in de Bussumse groene long aan de Lorentzweg, maar evengoed in het verre Friesland op de heide van Duurswoude; het werd een plezier overal speciaal op het vrolijke rateltje van dit klappermannetje te letten.



Het Braamsluiper-halfjaar - feestelijk ingezet door één van mijn favoriete vogels, de Zwarte specht: op 1 januari een paartje op het landgoed Oud-Naarden, de twee vogels klapwieken daar rond en houden door roepen contact met elkaar; later blijkt dat er twee slaapholten op het landgoed zijn, die beide door deze indrukwekkende vogels worden gebruikt.

In de derde week van maart wordt op de Bussumerheide, aan de rand van de sportvallei, de aanwezigheid van een Boomleeuwerik vastgesteld, een in het Gooi zeldzaam geworden soort; wat erg jammer is, want de zang is iets heel bijzonders: "een klaterend beekje van zilveren klanken, opstijgend van de grond en neerdalend uit de hemel tegelijk" zoals het eens werd getypeerd.

Na een goede week verdween de vogel; langere tijd verbleven in die en de twee volgende maanden groepjes Bergeenden op de Westerheide, in en om het vogelrustgebied.

Op 19 mei iets geheel anders: langs de noordwestzijde van Zuidelijk Flevoland kabbelt, zoals bekend, het Oostvaardersdiep en daar liggen op die dag zo'n 400 Aalscholvers, adulte en juveniele, in het water, als een grote vissersvloot; sommige zijn bijna helemaal zichtbaar, van andere steken alleen de halzen boven het water uit. Steeds vliegen de achterste dieren op, zweven tegen de wind in laag over de groep heen en plonzen aan de kop van de kolonie weer het water in, waarop de nu achteraan zwemmende exemplaren dit voorbeeld volgen, zodat er een vrijwel ononderbroken Aalscholver-circulatie ontstaat; een, ieder-op-zijn-beurt, wijze van jagen, herinnerend aan het collectief visen van pelikanen.

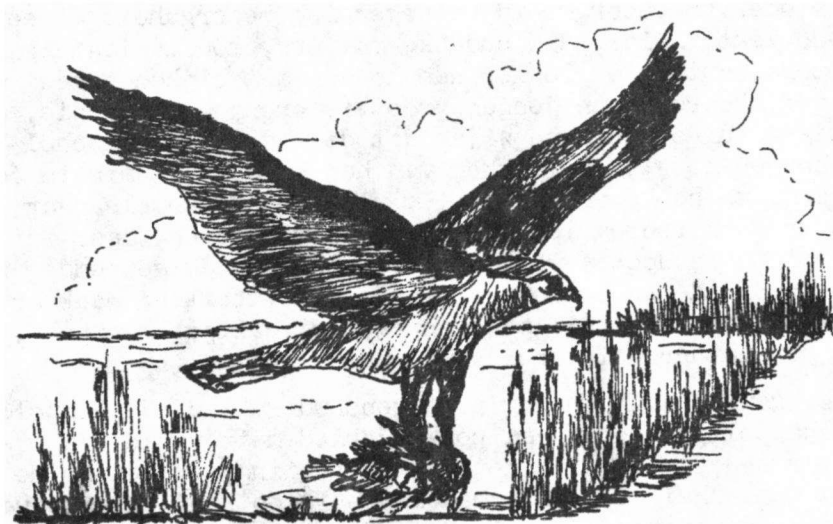
En dan was er die Velduil, jagend over de meent ten westen van Oud-Valkeveen; de jachtvlucht van deze vogel was merkwaardig sierlijk, vlinderachtig bijna, met snelle en krachtige wiekslagen en soms biddend als een Torenvalk; ook werden in de omgeving van Naarden enkele Bonte vliegenvangers gesignaleerd die, zoals men weet, over het algemeen niet zo mooi zwart zijn als in de meeste vogelboeken staat afgebeeld; ze zijn meer vaalzwart tot donker-bruin-zwart gekleurd, maar hun liedje, een mengsel van heldere "wuudjie-wuudjie"-klanken en variaties daarop is na enige oefening wel te herkennen in het meimaandse vogelkoor.

Het was ook een periode van bezorgdheid en ergernis; bezorgdheid om een paartje Wulpen op de Westerheide, die ondanks ruiters, modelvliegtuigjes, bromfietzers, scooters, auto's en loslopende honden met bijbehorende tweevoeters, hardnekkig probeerden hun jongen groot te brengen; ergernis, omdat men er herhaaldelijk getuige van kon zijn, dat de ouders onder schel geroep loslopende honden moesten weglokken van hun kroost. Tenminste één jong schijnt het gered te hebben en in juli vertrokken de vogels naar elders. Hopelijk hebben ze er geen recreatieneurose aan overgehouden, maar intussen wordt het hoog tijd iets te doen tegen verschillende van de genoemde categorieën rust-verstorende en heidevernielende activiteiten; maak anders van de heide maar een kampeerterrein met een race-circuitje er omheen, dan hebben anderen dan natuurgenieters er nog iets aan!

Een enkel woord nog, gewijd aan een nog niet genoemd gebied, de Eempolders: een uniek en landschappelijk zeer fraai poldergebied met enkele ruigere plekken, hier en daar een kleine plas met rietbegroeiing, en een ruime horizon; een gebied met enkele Zwanebloemen in een slootkant en soms wat schorre kikkerstemmen; een gebied, waarin de VWG ook activiteiten ontplooit; zomaar wat waarnemingen uit de eerste helft van het vorig jaar: Buizerd en Ruigpootbuizerd, Roerdomp en Ransuil, Blauwe kiekendief en Grauwe gans, Goudhaantje en Purperreiger, Kramsvogel en Spotvogel, Rietzanger, Kleine karekiet, Kemphean, Tureluur en de Grutto natuurlijk!

Op 11 augustus wordt in Zuidelijk Flevoland een aanzienlijk aantal Lepelaars waargenomen in de grote plas, die zich uitstrekt van even voorbij het gemaal de Blocq van Kuffeler tot aan de Knardijk; aan de Kuffelerse kant zo'n zestig en in de Knardijkse hoek een goed zeventig. In het laatstgenoemde gedeelte is wat meer begroeiing en hier staan de meeste vogels op een uitgestrekte landtong, waarbij sommige achter lage struikjes gedeeltelijk schuilgaan. Er zijn jonge dieren bij met zwartgevingerde vleugels en lichtroze snavels; enkele onder hen hebben donkerroze vlekken op de ondervleugels, klaarblijkelijk merktekens, aangebracht door beroepsvogelaars. Er is sprake van dat genoemde plas de status van natuurreservaat zal gaan krijgen; ik hoop het van harte. Maar ook de plas net vóór de Blocq van Kuffeler verdient dit predikaat, want ook daar valt veel moois te genieten, getuige het volgende:

Op de 26e van diezelfde maand zweven boven en in de omgeving van de plas nogal wat Bruine kiekendieven, soms wel een tiental; een wijfje blijft met afhangende poten klapwiekend staan boven een in zeer ondiep water zwemmende solitaire taling, die er evenwel in slaagt, steeds weer onder de grijpgrage klauwen weg te duiken, tot de kiek door de wind en eigen vleugelslagen uit de koers raakt en de taling een ogenblik rust krijgt. Het spelletje op leven en dood herhaalt zich echter, de grote grijpvogel krijgt het eendje te pakken gebruikt het plompverloren als landingsplaats en blijft er vervolgens minutenlang bovenop staan! Eendje dood - van de schrik - denk je dan; maar op het moment, dat de roofvogel opstijgt geeft de taling een voor zo'n diertje ontzagwekkende ruk en maakt zich, zoals dat in voetbalterminologie heet, schitterend vrij! Het talinkje blijft kalmpjes op de plaats des onheils rondslobberen en zijn belager ziet af van talingbout; tenminste, voor het moment.



Wanneer enige tijd later een andere kiekendief hetzelfde probeert bij een alleenzwemmende Wilde eend gelukt 't hem met één klauw te enteren; wanneer hij echter wil opstijgen, rukt ook deze eend zich los en zwemt ongemoeid verder. Aan het bovenstaande valt een reeds vaker getrokken conclusie te verbinden: gezonde en sterke prooidieren ontkomen heel vaak aan hun natuurlijke vijanden; een gevangen prooi, zeker van een wat grotere en daardoor vaak tragere roofvogel, is niet zelden zwak, ziek of al gestorven, hetgeen later op de middag nog wordt bevestigd door een Bruine kiekendief, die rondvliegt met een dode eend in zijn klauwen. Een en ander toont wel de nuttige opruimfunctie van onze stootvogels aan, en ook, dat het verschalken van de dagelijkse hap nog niet altijd zo'n eenvoudige zaak is.

Begin september in dezelfde plas een waarneming van een fouragerende Casarca een vrij donker exemplaar met een donkergrijze kop, lichte nek en bijna witte snavelbasis; bergeend-achtig slobbert de vogel in ondiep water naar voedsel. Ook is daar een mannelijke Steltkluut aanwezig aan de rand van een groep gewone Kluten; deze waadvogel is beweeglijker en zwijgzamer, stapt met grote bedachtzame passen door het water en pikt hier en daar met de snavel zijn voedsel daaruit; gewone Kluten fourageren anders, namelijk door middel van de bekende maaibewegingen van de snavel door het water, waarbij onder andere kreeftachtigen worden buitgemaakt.

September - oktober: vogeltrek! Vele VWG-leden trekken op naar diverse plaatsen in het Gooi en omgeving, tellen de waargenomen vogels en stellen uitgebreide tellijsten samen, die soms aanzienlijke hoeveelheden en vele soorten bevatten. Overal heerst activiteit, ook op de Bussumer- en Westerheide, waar tijdens de vroege morgenuren groepjes Huis- en Boerenzwaluwen, Tapuiten, Vinken en Kneuen, leeuweriken, kwikstaarten, Kieviten en Graspiepers, in bonte mengeling van vlucht en geluid, stil aan worden gevolgd door zwermen Kramsvogels en Koperwieken, een enkele Sperwer, overvliegende ganzen, wat Goudplevieren, Kepen, Sijzen en Bonte kraaien. Op die heide doet zich in de periode van 22 oktober tot en met 1 november iets merkwaardigs voor: ten zuidoosten van de Aardjesberg zijn 's morgens vroeg vrijwel steeds Korhoenders aanwezig, in aantallen die variëren van 4 tot 7 hanen en 2 tot 6 hennen. Twee hanen hebben gedurende die periode drukker gebaltst dan ik ooit in het voorjaar zag en één haan had het bijzonder druk, daar hij voortdurend met opgestoken staart en afhangende vleugels achter het vrouwelijk schoon aankuierde. Bij de balts maken de hanen de bekende nies- en koergeluiden, lopen rond in halve of hele cirkels of in rechte lijn, terwijl ze soms vleugelklappend opspringen; het is een verrukking, dit edelwild der Gooise heide bezig te zien.

Het jaar spoedt ten einde, korte dagen en lange nachten wisselen elkaar af; twee tochten worden nog gemaakt in het Ankeveens- Loenderveens - Loosdrechts plassengebied en de Vechtstreek, een landschap, dat ook 's winters van een onbeschrijflijke schoonheid is; met zijn gele rietkragen en kale knotwilgen langs de sloten, zijn wijdse plassen en ontoegankelijke moerasbossen, met daarboven heldere vleskouluchten of grijze mistflarden; en natuurlijk vogels: Dodaarsjes in de Vecht, Brilduikers, Grote en Middelste zaagbekken, Nonnetjes en Futen op de plassen, Blauwe kiekendief en Buizerd boven riet en moerasbos, overvliegende ganzen en Kleine zwanen, Koperwieken en Kramsvogels in de weiden, zwermen Sijzjes, Vinken, Kepen en Putters aan het eind van het Bergsepad, enkele Baardmannetjes in het riet dichtbij Nederhorst den Berg; en in het Kortenhoeftse moerasbos sluiten een Klapetekster en een reegeit de waarnemingslijst van het jaar af.